

JINOYAT PROTSESSIDA TORTISHUV PRINSIPINING TA'MINLANISHI VA UNING HIMOYACHI FAOLIYATIDAGI AHAMIYATI

Babakulov Alisher Yusuf o'gli

“ADVOKAT SANOBAR ONA” advokatlik byurosi advokati

babakulovalisher4@gmail.com

+998979059898

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 03.02.2026

Revised: 04.02.2026

Accepted: 05.02.2026

KALIT SO'ZLAR:

ta'raflarning
tortishuvchanligi
prinsipi, ayblov va
himoya ta'raflari,
ta'raflarning tengligi,
ishni sudga qadar
yuritish va sud
bosqichi, himoyachi,
iltimosnoma;

Ushbu maqolada odil sudlovni ta'minlash jarayonida ayblov va himoya ta'raflari tortishuvini ta'minlash jinoyat protsessining asosiy prinsiplaridan biri sifatida amaliyotda aksariyat hollarda ishlamayotganligi, sudlarning ayrim hollarda ayblovga asoslangan holda sud tergovini amalga oshirayotganligi, surishtiruvchi va tergovchining ishni sudga qadar yuritish bosqichida, shuningdek, davlat ayblovini qo'llab quvvatlovchi prokurorning sud protssesi jarayonida ayblov nuqtayi nazaridan ustunlik jihatlari yuqori ekanligi, himoya tarafning dalillarni taqdim etish va ularga baho berishga doir kiritilayotgan iltimosnomalarining dastlabki tergov va sud organi tomonidan asossiz rad etish holatlarining mavjud ekanligi, mavjud huquqiy bo'shliqlar, amaliy va institutsional muammolar hamda ularni bartaraf etishning tashkiliy-huquqiy asoslari tahlil qilinadi. Xususan, milliy qonunchilikda tortishuv mexanizmlarining zaifligi, normativ hujjatlarda tartibga solinmagan jihatlar ochib beriladi. Shuningdek, “Raqamli O'zbekiston — 2030” strategiyasi asosida advokatura institutini o'z o'zini boshqarish tizimiga o'tkazish hamda uning davlat organlari va boshqa tuzilmalardan chinakam mustqalligini ta'minlash bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Kirish

Jinoyat protsessida himoyachining protsessual maqomi zamonaviy xalqaro standartlar talablariga javob bermayotganligi, ta'raflar tengligi va tortishuv prinsipining buzilishiga olib keluvchi ayblov va himoya ta'raflari protsessual huquqlarining nomutanosibliigi saqlanib

qolayotganligi, himoyachining o'z kasbiy faoliyatini amalga oshirishi uchun yetarli huquq va vakolatlarga ega emasligi, mavjud huquqlarini amalga oshirish mexanizmining ishlab chiqilmaganligi hamda muayyan to'siqlarning, jumladan isbot qilish jarayonidagi ishtiroki va dalillar to'plash bilan bog'liq huquqlarini amalga oshirishdagi qonunchilikdagi kollizion normalarning mavjudligi, eng asosiysi esa, huquqni muhofaza qiluvchi organlar protsessual vakolatlarining ish yuzasidan xolislik va shaffoflikni ta'minlash maqsadida sud tizimi foydasiga to'raligicha qayta taqsimlanmaganligi tortishuvchanlik prinsipini ta'minlashning jiddiy muammo va kamchiliklari sifatida namoyon bo'ladi.

“Tortishuvchanlik” atamasi jinoyat protsessual huquqi fanidagi asosiy tushunchalardan biri hisoblanadi. Jinoyat protsessida tortishuv tamoyili L.E. Vladimirov, Y. Glazer, N.D. Sergeevskiy, I.Ya. Foinitskiy va boshqa bir qator protsessualist olimlar tomonidan uzoq yillardan beri o'rganib kelingan. Biroq, bu masala zamonaviy huquqiy va huquqni qo'llash haqiqatlarini hisobga olgan holda bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Ta'kidlash lozimki, amaldagi terminologiyaning tahlili mazkur tamoyilning turlicha qo'llanilib kelinayotganligini ko'rsatadi. Fan va amaliyotda “tortishuv jarayoni”, “tortishuv tartibi”, “jinoyat protsessining tortishuv shakli”, “sud protsessining tortishuv shakli”, “tortishuv modeli” iboralari qo'llaniladi. Ular orasida eng keng tarqalgani “tortishuv shakli” tushunchasi bo'lib, u tergov va aralash shakllar bilan bir qatorda jinoyat jarayonining tarixiy shakllaridan birining xilma-xilligiga nisbatan qo'llaniladi. Shu o'rinda, jinoyat protsessida tortishuvchanlik tamoyili xususiyatini tahlil qilish, jinoyat protsessining munozarali shakli tushunchasi va mohiyatiga ta'rif berish maqsadga muvofiqdir.

Odil sudlovni ta'minlash jarayonida taraflar tortishuvini ta'minlash zamonaviy sud protsessining asosiy prinsiplaridan biri sifatida milliy qonunchilikda o'zining mustahkam o'rnini egalladi. Zero, tarixga nazar solinsa, sud jarayonida taraflar tortishuvi prinsipi tergovga asoslangan (inkvizitsion) sud ish yurituviga qarama-qarshi tushuncha sifatida qarab kelingan, xolos. Inkvizitsion sud protsessida sud odil sudlovni amalga oshirishuvchi xolis shaxs emas, balki ayblovning tarafdori bo'lib hisoblangan.

Boshqacha aytganda, sud jarayonini, ta'bir joiz bo'lsa, sudning o'zi yakkahokimlik asosida amalga oshiradi, sud ishida ishtirok etuvchi shaxslarning o'zaro tortishuviga ustuvorlik berilmaydi. Sud jarayonidagi mazkur holat o'z o'rnida, sudning odil sudlovni amalga oshiruvchi xolis organ emas, aksincha, jazolovchi organ sifatida namoyon bo'lishiga zamin yaratgan. Sud-huquq sohasidagi ilmiy izlanishlar, shuningdek, tobora shaffoflikka yuz tutatayotgan sud amaliyoti mazkur yo'nalishda ham jiddiy o'zgarishlarni amalga oshirishni taqozo etmoqda.

Ayni paytda odil sudlovga faqatgina taraflar tortishuvi prinsipi orqaligina erishish mumkinligi dunyo miqyosida e'tirof etilgan. Bunda har ikki tarafning, ya'ni da'vogarning ham, javobgarining ham huquqlari va majburiyatlari bir xilda teng bo'lishi zarurligi, ular o'z da'volari va e'tirozlarini tasdiqlovchi dalillarni sudga taqdim etishda teng imkoniyatlarga

=====

ega bo'lishi, sud esa xolis hakam vazifasini bajarib, protsessga aralashuvi cheklangan bo'lishi kerakligi talab etiladi.

Qayd etish lozimki, taraflar tortishuvi prinsipi bilvosita 1948 yildagi Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi qoidalarida, shuningdek, 1966 yildagi Fuqarolik va siyosiy huquqlar to'g'risidagi xalqaro paktida hamda uning umumiy sharhlarida qat'iy mustahkamlangan. Aytish mumkinki, mazkur xalqaro hujjatlarda o'z aksini topgan taraflar tortishuvi tamoyili bugungi kunda odil sudlovning umume'tirof etilgan o'lchov birligi, odil sudlovni ta'minlashning taqqoslash standarti sifatida shakllanganidan dalolatdir.

Ma'lumki, mamlakat hayotining eng muhim masalalari, yurt taraqqiyotida ustuvor hisoblangan yo'nalishlar mazkur davlatning bosh qonuni – Konstitutsiyasida o'z yechimini topadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga advokatura instituti kiritilishi (Konstitutsiyaning XXIV bob, 141-, 142-moddalari), torishuvchanlik prinsipining odil sudlovni ta'minlashdagi o'rni beqiyos ekanligidan dalolatdir.

Shu bilan birgalikda, asosiy qonunimizda advokatura institutining eng muhim jihati tortishuvni amalga oshiruvchi teng taraf tamoyili aks etmagan. Nazarimizda, odil sudlovni ta'minlashning eng muhim belgilaridan biri hisoblangan taraflar tortishuvi tamoyilining bosh qonunda, aynan advokatura institutida belgilab qo'yilishi xalqning odil sudlovga bo'lgan ishonchini yanada ortishiga, ko'maklashadi.

“Jismoniy va yuridik shaxslarga malakali yuridik yordam ko'rsatish uchun advokatura faoliyat ko'rsatadi. Advokatura faoliyati qonuniylik, mustaqillik va o'zini o'zi boshqarish prinsiplariga asoslanadi. Advokaturani tashkil etish va uning faoliyati tartibi qonun bilan belgilanadi” (Konstitutsiyaning 141-moddasi), Advokat o'z kasbiy vazifalarini amalga oshirayotganda uning faoliyatiga aralashishga yo'l qo'yilmaydi, advokatga o'z himoyasidagi shaxs bilan moneliksiz va xoli uchrashish, maslahatlar berish uchun shart-sharoitlar ta'minlanadi. Advokat, uning sha'ni, qadr-qimmatini va kasbiy faoliyati davlat himoyasida bo'ladi va qonun bilan muhofaza qilinadi. (Konstitutsiyaning 142-moddasi) kabi Konstitutsiyada aks ettirilgan muhim xususiyatlar odil sudlovni, xususan, taraflarning tortishuvi prinsipi saqlanishni qisman kafolatlaydi.

O'zbekiston Respublikasi jinoyat protsessining sudgacha bo'lgan bosqichlarida tortishuvchanlik prinsipi qoidalarini yanada rivojlantirish nuqtayi nazaridan, quyidagi elementlarning har birini alohida tahlil qilish lozim.

1. Ayblov, himoya va odil sudlov funksiyalarini ajratish. Ushbu elementga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining normalarini tahlil qilganda, bu funksiyalar ajratilgan ko'rinadi. Ya'ni, sirtidan qaraganda ayblov va himoya funksiyalarini ajratish bilan bog'liq hech qanday muammo yo'qdek tuyuladi, lekin bu holat barcha sudgacha bo'lgan jarayonlarga ham taalluqli emas. Qayd etish lozimki, jinoyat ishlari bo'yicha sudgacha bo'lgan ish yuritish ikki bosqichni birlashtiradi: jinoyat ishini qo'zg'atish

va dastlabki tergov. Jinoyat ishini qo'zg'atish bosqichida, jinoyat to'g'risida xabar kelganda, dastavval, ayblov yoki himoya funksiyalarini bajarish haqida gap ketmaydi. Dastlab, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining (keyingi o'rinlarda JPK) 322 moddasida nazarda tutilgan sabab va asoslar mavjud bo'lganda jinoyat ishini qo'zg'atish to'g'risida surishtiruvchi, tergovchi, prokuror qaror chiqaradi. Ya'ni, mazkur bosqichda faqat jinoyat ishini qo'zg'atish zarurligi haqidagi masala hal qilinadi. Bundan ko'rinadiki, tortishuv tamoyilini amalga oshirish jinoiy javobgarlikka tortilishi lozim bo'lgan shaxs aniqlangan va unga nisbatan bunga qaratilgan protsessual harakatlar amalga oshirilgan paytdan boshlab boshlanadi.

Shunday qilib, R.G. Serdechnaya ta'kidlaganidek, dastlabki tergov bosqichida tortishuv prinsipi shaxs ayblanuvchi sifatida jalb qilinganida eng aniq namoyon bo'ladi, chunki aynan shu bosqichda tergovchi ayblov funksiyasini bajarib, ushbu shaxsni ayblanuvchi sifatida jalb qiladi va bir vaqtning o'zida, hatto sudgacha, unga qo'yilgan ayblovlardan o'zini himoya qilish imkoniyati beriladi. "Boshqacha qilib aytganda, - deb yozadi R.S. Serdechnaya, - himoya va ayblov o'rtasida qarama qarshilik mavjud".

2. Taraflarga o'z funksiyalarini bajarish uchun teng protsessual huquqlarni berish.

Sudgacha bo'lgan ish yuritishda tortishuv tamoyilining ushbu elementini amalga oshirishda ham qiyinchiliklar yuzaga keladi. Garchi tortishuvchanlik elementlari, albatta, bu bosqichda ham sodir bo'ladigandek ko'rinsa-da, ayblash va jinoyat ishini hal qilish funksiyalari aslida bir organga (tergov, surishtiruv) yuklatilgan bo'lib, dalillarni tekshirish va baholash, tergov jarayonini bir butun sifatida rejalashtirish va individual tergov harakatlarini o'tkazish tergovchi, surishtiruvchi tomonidan amalga oshiriladi.

Amaldagi jinoyat sudlov, fuqarolik, iqtisodiy sohaga oid qonunchilik talablariga ko'ra ekspertiza surishtiruvchi, tergovchi, prokurorning qarori hamda sudning ajrimi bilan tayinlanadi. "Advokatura to'g'risida"gi Qonunning 6-moddasida advokat yuridik yordam ko'rsatish uchun zarur bo'lgan masalalar yuzasidan ekspertlarning yozma xulosalarini, mutaxassislarning ma'lumotnoma-maslahatlarini ishonch bildiruvchi shaxsning (himoya ostidagi shaxsning) roziligi bilan so'rash va olishga haqli ekanligi belgilangan. Qonunda advokatga berilgan ushbu vakolat uni dalillar to'plash himoyasi ostidagi shaxs manfaatlarini qonunda man qilinmagan usul va vositalar bilan samarali himoya qilish imkoniyatlarini bir muncha cheklab qo'yimoqda.

Greshnovaning ta'kidlashicha, tomonlarning ayblov va himoya funksiyalarini dalil to'plash vakolatlarini to'g'ri tartibga solmasdan ajratish sudgacha bo'lgan bosqichda qarama-qarshilik tamoyilining amalga oshirilishini to'liq ta'minlay olmaydi. Bundan tashqari, himoyachining samarali faoliyat yuritishi va ish yuzasidan yetarlicha dalillar to'plashidan tergovchi va prokuror ko'p hollarda o'z kasbiy faoliyati nuqtai nazaridan kelib chiqib manfaatdor bo'lmaydi. Misol o'rnida keltirib o'tadigan bo'lsak, ekspertiza tayinlash to'g'risidagi qarorda himoyachini qiziqtirgan va ish yuzasidan holatni yanada

aniqlashtirishga qaratilgan savollarning aks ettirilishi surishtiruvchi, tergovchi yoki prokurorning xohishiga bog'liq ekanligi himoyachi faoliyatini qiyinlashtirishga olib keladi, ayblov tarafiga esa ushbu holat ustunlik beradi. Natijada esa himoyachining muvaffaqiyatli faoliyat olib borishida sun'iy to'siqlar yuzaga keladi. Bildirilgan fikrlardan shuni ta'kidlash mumkinki, hozirgi kunda advokatlarga ichki ishlar va prokuratura organlari xodimlari bilan tengma-teng faoliyat olib borishlari uchun sudga qadar ish yuritish bosqichida ham yanada ko'proq imkoniyat va vakolat berilishi kerak.

Umuman olganda, tortishuv prinsipi tuzilmasining ikkinchi elementiga ko'ra, sudgacha bo'lgan ish yuritishda taraflarning o'z funksiyalarini amalga oshirish huquqlarining tengligi nuqtayi nazaridan yechim topilishi lozim bo'lgan qator muammolar borligi yuqoridan oydinlashdi. Xususan, yuqorida nazarda tutilgan qonunchilik cheklovlari tufayli himoyachi o'ziga xos protsessual funktsiyalarni, shu jumladan dalillar bazasini shakllantirish bilan bog'liq funktsiyalarni to'liq amalga oshira olmaydi. Bu esa, o'z navbatida, sudga qadar ish yurituv bosqichida taraflarning tortishuvchanlik prinsipini ta'minlash uchun himoyachi rolini takomillashtirishni taqozo etadi.

Tortishuv prinsipining uchinchi tarkibiy elementining mazmuni sudning jarayondagi yetakchi mavqei va faqat sudga ish bo'yicha qaror qabul qilish huquqini berish bilan chambarchas bog'liq. Tortishuvchanlik jinoyat ishi bo'yicha isbotlashda ayblovchi va himoyaning tengligini ta'minlashning sud usuli sifatida e'tirof etiladi, raqobatbardoshlikning "o'zagi" esa taraflar va sudning dalillar bilan ishlashidir. "Dalillarni tahlil qilishda, "o'zagi" esa taraflar va sudning dalillar bilan ishlashidir. "Dalillarni tahlil qilishda, ularni taqdim etishda, ularni talab qilish yoki olish to'g'risida ariza berishda, ularni baholashda tortishuvning mohiyatini tashkil etadi". Biroq, yuqoridagilardan ham ma'lumki, sudgacha bo'lgan ish yuritishda ish bo'yicha qaror qabul qilish huquqi sud emas, balki ayblov tomoni ishtirokchilaridir. Amaldagi protsessual qonunchiligimizga ko'ra, sud jinoyat protsessining dastlabki bosqichlarida ishni mohiyati bo'yicha hal qilish funksiyasiga ega emas. Dalillarni to'plash, tekshirish va baholash asosan ayblov tomonidan sudga qadar amalga oshiriladi va sud ular tomonidan taqdim etilgan tayyor materiallar asosida qaror chiqaradi. Mazkur holatda sudning yetakchi mavqeyi biroz chegaralanganligi ma'lum bo'ladi.

Mazkur elementlarning barchasining sudga qadar ish yuritish jarayonida ta'minlanishi, tortishuvchanlik tamoyilining yuqori darajada ishlashiga, fuqarolarning huquq va erkinliklarining ta'minlanishiga xizmat qiladi. Buning uchun esa, ishni sudga qadar yuritishda himoya funksiyasining qay darajada amalga oshirilishiga bog'liq. Ishni sudga qadar yuritishda himoya funksiyasining amal qilishini quyidagi bosqichlarga bo'lgan holda tasniflash mumkin:

1. Tergovga qadar tekshiruvda himoya funksiyasi;

2. Gumon qilinuvchi va ayblanuvchining huquq va manfaatlarini ifodalashda himoya funksiyasi;

3. Ishni sudga qadar yuritish bosqichlarida yarashuv to'g'risidagi ishlar bo'yicha ish yuritishda, aybga iqrorlik to'g'risidagi kelishuv tuzishda, amnistiya aktini qo'llashda, jinoiy sud ishlarini yuritish sohasidagi xalqaro hamkorlikda himoya funksiyasi;

4. Dastlabki eshituvda himoya funksiyasi;

5. Ishni sud muhokamasiga tayyorlashda himoya funksiyasi.

6. Sud tergovida himoya funksiyasi.

Mazkur oltita bosqich davomida tortishuvchanlik prinsipining ta'minlanishi, o'z navbatida sud muhokamasining sifatli o'tishiga, hukmning adolatli chiqarilishiga turtki bo'ladi. Mazkur himoya funksiyasining amal qilish bosqichlarining barchasida taraflarning tortishuvchanligi prinsipi ta'minlanishi lozimligi himoyachi faoliyatida yuksak ahamiyat kasb etadi va bu, o'z navbatida, sud muhokamasining sifatli o'tishiga, hukmlarning adolatli chiqarilishiga turtki bo'ladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib MDH davlatlari tajribasini milliy qonunchilik bilan taqqoslashni lozim topdik. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining 25-moddasida tortishuv prinsipi haqida to'xtalib o'tilgan bo'lib, unga ko'ra, birinchi instansiya sudining sud majlisida, shuningdek ishlar yuqori sudlarda ko'rilayotganda ish yuritish taraflarning o'zaro tortishuvi asosida amalga oshirilishi belgilangan.

Biroq, ishni sudga qadar yuritish bosqichida tortishuv prinsipi masalasi ochiq qolgan. Rossiya Federatsiyasi JPKning 15-moddasida "Jinoiy ish yuritish taraflarning tortishuvchanligi asosida amalga oshiriladi", – deb belgilab qo'yilgan. Vaholanki, jinoiy ish yuritish tushunchasiga mazkur kodeksning 5-moddasi (56-band)da "Ishni sudga qadar va sud muhokamasi bosqichida yuritish" sifatida ta'rif berilgan. Demak, bundan ishni sudga qadar yuritish bosqichida ham tortishuvchanlik prinsipining ta'minlanishi lozim ekanligi anglashiladi.

Bundan tashqari, Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyaviy sudining 2000-yil 14-fevraldagi qarorida: "Taraflarning tortishuvchanligi va teng huquqliligi tamoyillari jinoyat protsessining barcha bosqichlariga taalluqlidir", degan pozitsiyasi ham mavjud edi.

Ozarbajon Respublikasi JPKning 32-moddasiga ko'ra jinoyat ishini yuritish ayblovi va himoya taraflarining tortishuvchanligi tamoyili asosida olib boriladi. Jinoyat ishini yuritish deganda, mazkur kodeksning 7-moddasiga binoan, sudga qadar bo'lgan bosqichda, shuningdek birinchi, apellyatsiya va kassatsiya instansiyalari sudlarida ushbu Kodeksda belgilangan tartibda amalga oshiriladigan ish yuritish tushuniladi.

Tojikiston Respublikasi JPKning 20-moddasida ham jinoyat ishini yuritish taraflarning tortishuvchanligi va teng huquqliligi asosida amalga oshirilishi belgilab qo'yilgan. Jinoyat ishini yuritish tushunchasi mazkur kodeksning 6-moddasiga ko'ra, yuqoridagi davlatlar

kodeksida berilgani singari, jinoyat ishi bo'yicha sudgacha va sud muhokamasini qamrab oladi.

Turkmaniston Respublikasi JPKning 22-moddasida ham aynan shunday mazmun nazarda tutilgan bo'lib, unga ko'ra, jinoiy ish yuritish taraflarning tortishuvi va tengligi prinsipi asosida amalga oshiriladi. Jinoiy ishini yuritish deganda, mazkur kodeks ham jinoyat ishlari bo'yicha sudgacha va sud ishlarini yuritishni nazarda tutadi(JPK 6-modda). Turkmaniston Konstitutsiyasi va ushbu Kodeks ularga o'z pozitsiyasini himoya qilish uchun teng imkoniyatlarni belgilaydi. Sud protsessual hal qiluv qarorini qabul qilishda taraflarning har biri teng asoslarda ishtirok etishi ta'minlangan dalillarga asoslanadi.

Xulosa

Yuqoridagilarni umumlashtirgan holda, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Tortishuv prinsipi nafaqat sud jarayonlarini, balki jarayonning sudgacha bo'lgan bosqichlarini ham to'liq qamrab olishi kerak;
2. Jinoyat protsessual qonunchiligiga himoyachi o'zi ishtirok etayotgan jinoyat ishlari bo'yicha voqea joyini ko'zdan kechirish va uning natijalari bo'yicha xususiy tartibda bayonnoma rasmiylashtirish hamda ishga aloqador va kelajakda dalil sifatida baholanishi mumkin bo'lgan ashyo va predmetlarni ixtiyoriy ravishda olish bilan bog'liq qo'shimcha vakolatlarni nazarda tutuvchi huquqiy norma kiritilishi maqsadga muvofiq;
3. Advokatlik so'roviga javob bermaslik, o'z vaqtida javob bermaslik yoki bila turib yolg'on axborot taqdim etganlikda ifodalangan harakat yoki harakatsizlik uchun yohud advokatlik faoliyatiga boshqacha tarzda to'sqinlik qilgan mansabdor shaxslarga nisbatan javobgarlikni yanada kuchaytirish, ya'ni jinoiy javobgarlikka tortish haqida huquqiy normalarni belgilash lozim;
4. Advokatning dalillar to'plash imkoniyati va vakolatini kengaytirish maqsadida advokatga himoyasi ostidagi (ishonchi bildiruvchi) manfaatlardan kelib chiqib va uning roziligi bilan ayrim toifadagi ishlar bo'yicha mustaqil ekspertiza tayinlash va ekspertiza natijalarini olish vakolatini berish hamda ushbu normalar tegishli qonun hujjatlarida o'z aksini topishi zarur.
5. Himoyachi tomonidan asoslantirilgan holda kiritiladigan iltimosnomalarni asossiz rad etish va taqdim etilgan dalillarga huquqiy baho berilmaslik holatlariga chek qo'yish va ushbu amaliy muammolarning yechimi sifatida jinoyat protsessual qonunchilikda alohida himoyachi iltimosnomasi va uni majburiy ko'rib chiqish hamda asoslantirgan holda rad etish yoki qanoatlantirishga doir qaror qabul qilishga doir normalarni kiritish va institut sifatida mustahkamlash.

References

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

=====

2. U.Husainova, Konstitutsiya – sud protsessida taraflar tortishuvi prinsipini ro'yobga chiqarish kafolati

3. Sh.E.Alamonova __ORCID: 0000-0003-1890-7084 maqola